

Asia: VN/30583/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

Etelä-Karjalan liitto kiittää mahdollisuudesta lausua maaseutupoliittisesta selonteosta.

Selonteossa tuodaan monipuolisesti esille maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset teemat: osaajat, palvelut, rahoitus ja infra. Ilman niitä on vaikea perustaa ja harjoittaa kannattavaa yritystoimintaa. Osaajien saamisen liittyen selonteossa tuodaan hyvin esille koulutuksen keskittyminen entistä suurempiin yksikköihin eli kaupunkeihin, lukiokoulutuksen saatavuus on monelle maaseutukunnalle tärkeä, sillä varmistetaan peruskoulun toimivuus.

Selonteko tarjoaa monilta osin hyvän ja laaja-alaisen strategisen näkemyksen ja kehyksen tulevaan varautuen. Pidämme erityisen arvokkaana paikkaperustaisuuden ja erilaisten maaseutualueiden erityispiirteiden huomiointia. Myös itäisen Suomen tilannetta on otettu huomioon. Selonteossa ei kuitenkaan näy Venäjän rajan vaikutus, joka vaikuttaa Kaakkois-Suomen alueella, erityisesti tietoliikenneyhteyksien heikkouksina ja kehitystarpeena. Rajan vaikutukset heijastuvat valitettavalla tavalla myös alueen elinvoimaan ja väestö- ja aluekehitykseen.

Selonteossa on pyritty huomioimaan kattavasti erilaisia näkökulmia ja lähestymistapoja, jolloin on vaarana, että joku vaikuttava seikka ei saa riittävää huomiota. Alkutuotannon osalta on maidontuotannon ja metsätalouden osalta mielestämme näin käynyt. Maaseutualueiden työpaikkoja on vähentynyt merkittävästi, maidontuotannon tilamäärän vähentyessä EU-aikana vuoden 1995 32.500 tilasta, vuoden 2010 10.500 tilan kautta, vuoden 2024 alle 4.000 maitotilaan ja supistuva kehitys tulee edelleen jatkumaan. Myös metsätalouden osalta työpaikat ovat vähentyneet, kun metsurityöstä on siirrytty harvestereihin. Nämä muutokset kohdistuvat eniten harvaan asutun ja ydinmaaseudun alueelle, joissa korvaavia työmahdollisuuksia on vähän.

Selonteossa on hyvin huomioitu ja tuotu esille maaseudun sujuvan arjen edellyttämien peruspalvelujen merkitys, muutokset sekä niiden heikennysten vaikutukset alueiden veto- ja pitovoimaan niin lapsiperheille, työssäkäyville kuin ikäihmisille sekä elinkeino- ja yritystoiminnalle.

Selonteossa on hyvin tuotu esille myös vapaa-ajan, kulttuuri- ja harrastuspalvelujen merkitys maaseutualueilla. Maaseutualueella yhdistykset ja järjestötoiminta ovat hyvin merkittävässä asemassa tapahtumien järjestämisessä ja vapaa-ajan palvelujen tuottamisessa, mutta väen vähetessä kolmannen sektorin kyky tuottaa näitä palveluja on vähenemässä.

Maaseutualueiden väestön vähetessä palveluiden saavutettavuus ja tarjonta on heikentynyt ja myös yritysten osaavan työvoiman saatavuus on muodostunut rajoittavaksi tekijäksi.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

Suomen maaseutualueet ovat luonteeltaan ja lähtökohdiltaan erilaisia, lähestymistavan tulee olla paikkaperustainen ja paikkasensitiivinen maaseutupolitiikka. Maaseudun kehittämisessä on oltava hyvin tietoinen maaseudun moninaisuudesta ja sen alueellisista erityispiirteistä. Maaseudun moninaisuus edellyttää myös maaseutupolitiikalta poikkihallinnollista ja sektorirajat ylittävää lähestymistapaa.

Maaseutuvaikutusten arvioinnin tärkeys ja merkittävyys korostuu tulevaisuudessa entisestään kaikilla politiikan aloilla ja päätöksenteon eri tasoilla. Muutosten ja leikkausten kokonaisvaikutukset sekä välilliset vaikutukset maaseudun ja maaseutukuntien elinvoimaan ja uudistumiskykyyn sekä paikallisyhteisöjen toimintaan on arvioitava ja huomioitava, laaja-alainen ja perusteellinen maaseutuvaikutusten arviointi on sisällytettävä olennaiseksi osaksi lainsäädäntötyötä ja sen valmistelua.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

Selonteossa on sängen kattava tilannekuva maaseutualueista ja niiden muutostekijöistä, vaikka Venäjän raja-alueen erityisiä vaikutuksia ei ole tuotu esille.

Selonteko nostaa hyvin maaseudun hyvinvoinnin kannalta tärkeitä asioita, kuten maaseutualueiden infran, palvelutarpeet ja saavutettavuuden sekä kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan merkityksen.

Puhelin- ja tietoliikenneyhteyksien toimivuus on välttämätön osa maaseutualueiden kaikkea toimintaa, kehittämistä ja kokonaisturvallisuutta.

Liitteessä 6. on tuotu hyvin esille monipaikkaisuuden vaikutuksia ja merkityksiä.

Monipaikkaisuudella, vapaa-ajan asutuksella ja etätyöskentelyllä on maaseutualueille merkittäviä vaikutuksia

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Selonteossa on sangen kattava tilannekuva maaseutualueista ja niiden muutostekijöistä, vaikka Venäjän raja-alueen erityisiä vaikutuksia ei ole tuotu esille.

Selonteko nostaa hyvin maaseudun hyvinvoinnin kannalta tärkeitä asioita, kuten maaseutualueiden infran, palvelutarpeet ja saavutettavuuden sekä kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan merkityksen.

Puhelin- ja tietoliikenneyhteyksien toimivuus on välttämätön osa maaseutualueiden kaikkea toimintaa, kehittämistä ja kokonaisturvallisuutta.

Liitteessä 6. on tuotu hyvin esille monipaikkaisuuden vaikutuksia ja merkityksiä.

Monipaikkaisuudella, vapaa-ajan asutuksella ja etätyöskentelyllä on maaseutualueille merkittäviä vaikutuksia

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Tietoliikenneyhteyksien merkitystä ei voi liiaksi korostaa, sillä se on asumisen, yrittämisen, elinkeinotoiminnan ja sujuvan arjen kannalta perusedellytys.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toiminnan merkitys on tunnistettu selonteossa. Kulttuurin voisi nostaa näkyvämmiin esiin erillisenä kehittämiskokonaisuutena.

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

Kansallinen maaseutuvisio on sangen toiveikas ja optimistinen, joka mielestämme heikentää sen uskottavuutta ja vakuuttavuutta, kun huomioidaan selonteossa esille tuotu mennyt kehitys ja tulevaisuuden näkymät.

Vision jälkeen esitetyt näkökulmat asioista, jossa ihmisten rooli on keskiössä, siirtää sangen paljon vastuuta heidän "harteille". Ihmiset toki oman osansa tekevät, mutta toimintaympäristön mahdollistaminen on laaja-alainen tehtävä.

Vision painopisteet, mm. saavutettavuus, osallisuus ja kestävyys ovat hyviä.

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Visio on oikealla linjalla, mutta voisi olla konkreettisempi ja dynaamisempi.

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituks (Anna vastaukset monivalintakysymykseen kohdassa seitsemän Muut täydennystarpeet)

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuosituks (24 kpl) olennaiset?

Selonteon poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset ovat olennaisia Etelä-Karjalan maakunnan kehittämisen kannalta. Ne kattavat maaseudun tulevaisuuden kannalta keskeiset teemat. Kehittämissuosituksen määrä on suuri, ja eivät kaikki ole painoarvoltaan samanlaisia, mutta kuitenkin kannatettavia.

Erityisesti saavutettavuuden, elinkeinojen uudistamisen, osallisuuden ja kestävyys edistämiseksi tarvitaan konkretisointia ja alueellisten erityistarpeiden parempaa huomiointia, mikä vahvistaisi niiden merkitystä entisestään.

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

1. Digitaalisen ja fyysisen saavutettavuuden ajantasaistaminen
2. Talouden uudistumista tukevien rakenteiden vahvistaminen
3. Toimintaedellytysten, luottamuksen ja tulevaisuususkon voimistaminen

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

-

**Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1-5 kappaletta)?
(Merkitse kehittämissuosituksen numerot 1-24)**

1. Digitaalisen kuilun kaventaminen
6. Maaseutuvaikutukset, asuminen ja talouden rakenteet
11. TKI-rahoitus, innovaatiojärjestelmä ja pienet toimijat, nuoret ja naiset
8. Maaseudun kehittäminen CAP post 2027
15. Asuttavuuden varmistaminen

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Esitetyt toimenpide-ehdotukset ovat kaikki tarpeellisia ja tärkeitä, jotta maaseudun asumisen, elämisen sekä yritystoiminnan perusedellytyksiä saadaan säilytettyä ja kehitettyä (sujuva arki). Tarvittaisiin lisäksi innovatiivisempia poliittisia avauksia, jotka vahvistavat Suomen maaseudun kilpailukykyä, kasvua ja kehitystä.

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

-

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

Ovat – Liite 6. 104 sivua, on laaja ja monitahoinen kuvaus nykytilanteesta ja olennaisista muutostekijöistä. Näiden merkitys korostuu Etelä-Karjalan ja muiden vastaavien maaseutualueiden kehittämistyössä.

Liitteen kerronta kuvaa hyvin maaseudun todellisuutta ja muutoskehitystä, sisältäen sosiaaliset, taloudelliset, ekologiset ja rakenteelliset näkökulmat.

Selonteon tilanne- ja muutoskuva auttaa suuntaamaan kehittämistoimia konkreettisiin asioihin mm. saavutettavuus, osaamisen vahvistaminen, talouden monipuolistamine ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

Itärajan erityinen tilanne tulisi tuoda esille, rajalla on olennaiset vaikutukset elinkeino- ja yritystoimintaan, tietoliikenneyhteyksiin, palvelujen saavutettavuuteen ja järjestämiseen sekä asumiseen.

- Kohdassa "Oikeudenmukaisuus kestävyys siirtymässä sivu. 57. ja Kehittämissuositus 16." tuodaan sangen pehmeällä ja kevyellä tavalla huomioon kaivostoiminnan merkittävät ympäristö- ja vesistövaikutukset. Kaivostoimintaan liittyvät ympäristölupakäytännöt ja valvonta, ml. laadukkaan ympäristöteknologian hyödyntäminen, tulisi saattaa tasolle, jossa kaivostoiminnalla ei heikennetä maaseutualueiden elinkeinoja, elinolosuhteita tai ekologista kestävyttä. Kaivosverosta on maininta, mutta ei tuoda esille sitä, että kaivosvero on erittäin matala verrattuna muihin maihin.

"6.5. Palveluverkkomuutokset ja niiden vaikutukset" alle tai sitten alaotsikkoon "Palveluverkkomuutokset" (s. 31):

- Kulttuuripalveluiden saatavuutta maaseudulla voidaan turvata alueille selkeästi osoitetulla julkisella rahoituksella esimerkiksi erillishakujen muodossa. Alueille ns. korvamerkityllä rahoituksella voidaan huomioida alueelliset kehittämistarpeet ja paikallisen taide- ja kulttuurikentän toimintaympäristön erityispiirteet. Yksi hyvä esimerkki tästä on Taiteen edistämiskeskuksen kautta vuosina 2022–2023 myönnetty erityisavustukset harvaan asutun maaseudun kulttuuritoimintaan, eli HAMA-tuet. Erityisavustusten hakukelpoisuuden ehtona käytetty Suomen ympäristökeskuksen kaupunki-maaseutu-luokitus poissulki ydinmaaseudun (ja kaupungin läheisen maaseudun), mutta jatkossa tarvitaan myös ydinmaaseutualueille kohdennettua rahoitusta kulttuuritoimintaan.

Luvun "6.5. Palveluverkkomuutokset ja niiden vaikutukset" alaotsikon "Palveluverkkomuutokset" (s. 31) alle:

- Selonteossa on syytä huomioida, että vapaa sivistystyö tarjoaa käytännössä koko Manner-Suomen ja myös maaseutualueet kattavan rakenteen, johon taiteen ja kulttuurin ammattilaiset voivat kiinnittyä. Vapaa sivistystyö turvaa monille taiteen ja kulttuurin ammattilaisille säännöllisen elannon: sen ohella on mahdollista työskennellä oman taiteen ja/tai omien projektien parissa. Maaseutualueiden asukkailla on yhdenvertainen oikeus laadukkaaseen vapaaseen sivistystyöhön ja laatu varmistetaan ammattitaitoisilla opettajilla ja ohjaajilla.

7. Muut täydennystarpeet (anna tässä kohdassa vastaukset kohdan viisi monivalintakysymyksiin)

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

Ei ole

Sikanen Satu
Etelä-Karjalan liitto

Lantta Jari
Etelä-Karjalan liitto

Jari Lantta

Lausunto

15.08.2025

Asia: VN/30583/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

Vastaan tässä vain kohdassa 7. kun monivalintavastaukset kolmasti katosivat.

Olisi hyvä, jos lausunto näkyy myös hankeikkunassa.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

-

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

-

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

-

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

-

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

-

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset (Anna vastaukset monivalintakysymykseen kohdassa seitsemän Muut täydennystarpeet)

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuositukset (24 kpl) olennaiset?

-

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

-

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

-

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1-5 kappaletta)? (Merkitse kehittämissuositusten numerot 1-24)

-

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

-

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

-

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

7. Muut täydennystarpeet (anna tässä kohdassa vastaukset kohdan viisi monivalintakysymyksiin)

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

Tässä nyt kohdan 5 vastauksia, jotka on sivusto jo kolmesti kadottanut, Etelä-Karjalan liiton lausunnon täydennyksenä/Jarin näkemyksinä.

Tavoitteet:

1 . Nopeat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet ovat perusedellytys kaikelle toiminnalle, tietoliikenneyhteydet ovat olennainen osa alueen elinvoimaa ja asuttavuutta. Laajakaistayhteydet eivät maaseutualueella rakennu ilman tukea, tarvitaan sekä EU-rahoitusta, että kansallista tukea verkkojen rakentamiseen. Erityisen tärkeitä ne ovat itärajan läheisyydessä, missä langattomat yhteydet ovat rajoituksista johtuen heikot. Tietoliikenneyhteydet ovat perusedellytys kaikelle toiminnalle, kuin myös monipaikkaiselle asumiselle ja työskentelylle, jotka ovat maaseutualueiden vetovoimatekijä.

2. Yksityistieverkosto on maaseutualueella elintärkeä osa liikkumiseen. Saaristoalueella yksityistie lossit, joista valtaosa sijoittuu Järvi-Suomen alueella, ovat eriarvoisessa asemassa valtion rahoittamien yhteysaluksien ja lossien kanssa. Yhteysalusliikenteelle tulee laatia ja käyttöönottaa yhdenmukaiset järjestämisperusteet ja rahoitus eli kriteerit ja pelisäännöt. Yksityistietuet ja yksityistieavustukset on tärkeää säilyttää, ne ovat elintärkeä osa alueen elinvoimaa ja asuttavuutta. Ilman em. tukia ja avustuksia maaseutuasuminen käy mahdottomaksi ja tiestön taso putoaa, mikä on yritystoiminnan, maa- ja metsätalouden ja huoltovarmuuden kannalta suuri uhka.

3. Maaseutualueella on tärkeä hyödyntää alueen elinvoiman, yritystoiminnan kehittämisen, asuttavuuden ja yhteisöllisyyden kehittämiseksi ja tukemiseksi kaikki tarjolla olevat EU:n ja kansalliset rahoitusmahdollisuudet, vaikka maaseutuohjelman ja LEADER- rahoituksen rooli on keskeisessä asemassa. Maaseutualueella palvelujen saatavuus ja saavutettavuus kriittisesti heikentyneet, erityisesti lapsiperheiden, mutta myös työikäisten ja ikääntyneiden ryhmissä, Palvelujen muutos on ollut voimakasta julkisten palvelujen keskittyessä kaupunkikeskuksiin, myös 2. asteen koulutuksessa on samansuuntainen kehitys, vaikka maaseutulukioita toistaiseksi on melko kattavasti alueilla. Kaupallisissa ja yksityisissä palveluissa on samansuuntainen kehitys, päivittäistavarakauppaa lukuunottamatta. Palvelujen muutos, joka merkittävästi johtuu asukasmäärän ja rahavirtojen vähentymisestä, heikentää merkittävästi alueiden asuttavuutta ja elinvoimaa, ja sen kautta heikentää maaseutualueiden tulevaisuuskuvaa.

Jari Lantta
Etelä-Karjalan liitto, maaseutuasiamies.

